

Література:

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств (у редакції від 22.05.1997 р. №283/97 – ВР (із змінами і доповненнями))
2. Бутинець Ф.Ф., Шатило Н.В. Податковий облік в Україні. Навчальний посібник. – Житомир, 1998 – 927 с.
3. Оніщенко В.А. Податковий контроль (основи організації). – К.: Ред.журн. «Вісник податкової служби України», 2002. – 232 с.
4. Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. Податковий облік. Навч. посібник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2002. – 262с.
5. Сторожук О.В., Мурашко В.М., Шара Є.Ю. Облік та розрахунки в податковій системі (за ред. П.В. Мельника): Монографія. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009 – 307 с.

*Уляна Новак, к.е.н., асистент
Мирон Огородник, к.е.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України
м. Львів, Україна*

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Результати природоохоронної діяльності підприємств залежать від прийняття послідовних рішень керівництва, які базуються на наявній інформаційній базі і позитивно чи негативно впливають на навколишнє середовище. Традиційний бухгалтерський облік, з багатьох точок зору, не придатний для повного відображення негативного впливу виробничо-господарської діяльності підприємств на навколишнє середовище і виконання необхідних функцій екологічного управління і контролю.

Інтегрування екологічних імперативів в економічну політику підприємств вимагає врахування екологічного чинника, що призвело до виникнення екологічного обліку. На сьогодні екологічний облік бурхливо розвивається у всьому світі. Широкому його застосуванню сприяють такі професійні організації бухгалтерів, як Міжнародна федерація бухгалтерів (International Federation of Accountants, IFAC), Асоціація дипломованих бухгалтерів (Association of Chartered Certified Accountants, ACCA), Інститут бухгалтерів у сфері управлінського обліку (Chartered Institute of Management Accountants, CIMA) тощо [1].

В еколого-економічній теорії і практиці України екологічний облік ще не набув остаточного осмислення і логічної завершеності у вигляді комплексно сформованої системи знань, яка б об'єднувала у собі процеси іде-

нтифікації, вимірювання і узагальнення еколого-економічної інформації, що б дало змогу користувачам на її основі ухвалювати відповідні управлінські рішення. І хоча екологічний облік не сформований як самостійний науковий напрям, основні його аспекти відображені у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Однак і досі залишається багато актуальних, але не вирішених питань.

Слід зазначити, що єдиного визначення екологічного обліку немає. На нашу думку, найбільш влучно поняття екологічного обліку визначено як систему виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення і підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства у сфері природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень [2, С. 51]. Таким чином, метою екологічного обліку є забезпечення формування екологічної інформації у бухгалтерському обліку для оптимізації природоохоронних витрат, підвищення ефективності використання матеріалів, зменшення відходів і викидів, зниження екологічного ризику і негативного впливу на навколишнє середовище, ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

У процесі діяльності усвідомлення значущості екології суб'єктами господарювання проявляється у витрачанні коштів на охорону навколишнього середовища, що зумовлює потребу відображення екологічних аспектів в бухгалтерському обліку. Крім цього, якісна облікова екологічна інформація може суттєво вплинути на прийняття управлінських рішень. Інформаційною основою процесу ухвалення управлінських рішень є дані бухгалтерського і податкового обліку підприємств, але на сьогодні інформація про природоохоронну діяльність та екологічні витрати підприємств відображаються розрізнено, без урахування їх економічного змісту. Здебільшого поточні витрати не систематизуються, а “розчиняються” у загальних показниках собівартості продукції. Інформація про них може бути отримана лише за допомогою вибірки з первинних документів, статистичних розрахунків і експертних оцінок.

Виокремлення екологічних витрат у самостійну калькуляційну статтю (чи статті) є виправданим, але це вимагає складання планового кошторису відповідних витрат, що на даний час підприємствами не здійснюється. При цьому причиною вказується незначна питома вага екологічних витрат у собівартості продукції. Однак цей показник здебільшого буває незначним саме через відсутність можливості врахування такого роду затрат з однієї сторони і низького рівня природоохоронної діяльності – з іншої [3].

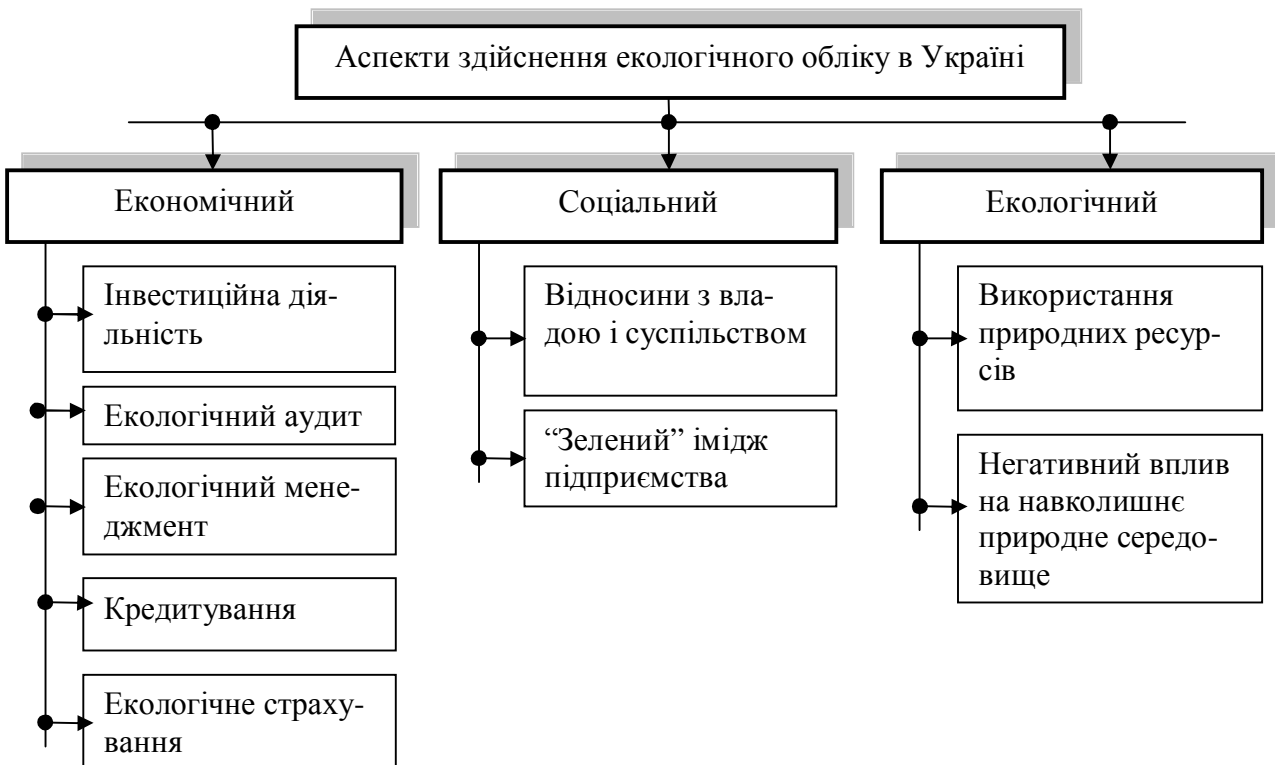
Існує багато причин, чому питання, пов'язані з охороною навколишнього природного середовища, повинні відображатися в обліку. Основними з них є:

- необхідність володіння інвесторами інформацією про екологічну діяльність та витрати, пов'язані з охороною навколишнього середовища, для прийняття управлінських рішень;

- необхідність знаходження і розподілу витрат на охорону навколишнього середовища менеджерами підприємств таким чином, щоб продукція була правильно оцінена та інвестиційні рішення базувалися на реальних витратах і вигодах;
- переваги підприємств у конкурентній боротьбі за клієнтів, якщо вони можуть показати, що їх товари і послуги є кращими з екологічної точки зору;
- відображення впливу витрат, ризиків і відповідальності підприємств, пов'язаних з природоохоронною діяльністю, на фінансовий стан [2, 3].

Керівництво вітчизняних підприємств, які фінансуються з-за кордону і складають свої фінансові звіти не тільки відповідно вимог національних бухгалтерських стандартів, але і міжнародних, розуміють, що якщо в найближчому майбутньому бухгалтерська звітність не буде містити інформацію з екологічних зобов'язань, то це може стати причиною недовіри інвесторів до фінансової звітності. Тому питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища, повинні бути невід'ємною частиною обліку.

Актуальність запровадження екологічного обліку у виробничо-господарську діяльність підприємств в Україні має економічний, соціальний і екологічний аспекти (рис. 1).

Рис. 1. Актуальність екологічного обліку в Україні

Суттєвою перешкодою розвитку екологічного обліку на вітчизняних підприємствах є відсутність науково обґрунтованого підходу до визначення економічної оцінки природних ресурсів. Занижені нормативи плати за

використання природних ресурсів не сприяють впровадженню ресурсозберігаючих технологій і не дають змоги об'єктивно оцінити результати виробничо-господарської діяльності підприємства.

Для розвитку екологічного обліку в Україні, на наш погляд, необхідно:

- посилити роль держави стосовно управління природокористуванням;
- розробити методику відображення екологічних аспектів в обліку, вимог і рекомендацій щодо формування екологічної звітності;
- адаптувати до вітчизняних міжнародні стандарти обліку і звітності у плані екологізації, оскільки відсутність стандартизованих екологічних показників не дає змогу пов'язати екологічні результати виробничо-господарської діяльності підприємства з фінансовими;
- включати у звіт підприємства опис екологічної політики;
- формувати нову культуру управління, яка заснована на еколого-економічній ефективності.

Удосконалення системи бухгалтерського обліку, а саме розвиток його екологічних аспектів у складі інформаційного забезпечення управління підприємством, забезпечить можливість планування, контролю, аналізу, прогнозування екологічних витрат, точнішого визначення економічної ефективності природоохоронних заходів, оцінки економічних збитків, які заподіюються забрудненням навколишнього середовища, надання надійної і достовірної інформації щодо природоохоронної діяльності підприємств зацікавленим користувачам.

Запровадження екологічного обліку на підприємстві сприятиме екологічно ефективному режиму його роботи, зниженню негативного впливу на стан навколишнього середовища, зростанню рентабельності, підвищенню ділової репутації, залученню інвестицій, наданню кредитів, підвищенню сталого розвитку тощо. Включення екологічних показників у фінансову звітність сприятиме створенню банку даних підприємств, за допомогою якого можна виявити, описати і оцінити прямий і непрямий вплив на навколишнє природне середовище, що, своєю чергою, сприятиме розвитку екологічного аудиту.

Крім цього, запровадження екологічного обліку дозволило б керівництву підприємств звітувати про екологічні результати політики на основі достовірних даних і постійно оновлюваної інформації про стан навколишнього природного середовища. Це також дало б змогу враховувати екологічний чинник під час ухвалення офіційних рішень на всіх рівнях державного управління і зробило б відчутнішими екологічні наслідки державної політики, що дасть змогу регулярно моніторити стан навколишнього природного середовища і досягти поставлені цілі у сфері сталого розвитку.

Література:

1. Кирсанова Т.А. Экологический контроллинг – инструмент экоманеджмента / Кирсанова Т.А., Кирсанова Е.В., Лукьянихин В.А. / Под ред. В.А. Лукьянихина. – Сумы: Изд-во “Козацький вал”. – 2004. – 222 с.
2. Экологический учет и аудит: Сб. статей. – М., 1997.
3. Садеков А.А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием: [Монография] / А.А. Садеков. – Донецк, 2002. – 310 с.

*Валентина Олійничук, к.е.н., доцент
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу ТНЕУ
м Чортків, Україна*

ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ І ЇХ ВПЛИВ НА МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Інформація відіграє важливу роль у наданні відомостей для прийняття управлінських рішень і є одним із факторів, які забезпечують підвищення ефективності управлінської діяльності. Крім того, інформація стає причиною вибору підприємством певної стратегії діяльності, яка забезпечує досягнення поставленої мети. Тому для отримання більш ефективних механізмів прийняття управлінських рішень важливу роль відіграє якість інформації, одержаної користувачами.

Якісні характеристики облікової інформації зумовлюють її корисність для прийняття рішень різними групами користувачів. Виходячи із цього, слід погодитися з думкою економістів відносно того, що якісні характеристики є стандартами оцінки й “атрибутами” облікової інформації, які мають тенденцію підвищувати її корисність [1, 5, 6].

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) якісні характеристики фінансових звітів є рисами, притаманними звітам, завдяки яким інформація, викладена у фінансових звітах, буде корисною для користувачів.

В економічній літературі авторами описуються різноманітні вимоги щодо якості облікової інформації [1-7, 10-12].

В Україні якісні характеристики фінансової звітності були сформульовані і законодавчо закріплені з прийняттям П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, в якому перелічені лише вимоги до якості інформації, що наводиться у фінансовій звітності, без їх відповідного визначення і тлумачення, а тому дане дослідження є актуальним.